

сфери впливу між провідними світовими транспортними ТНК, повсякчас актуальні й активно впливаючі на стан галузі поєднаних "поглинань" та "злиття" у корпоративному середовищі транспортного сектору світового господарства.

Отож, позитивні тенденції 2005 – 2008 рр. зберігатимуть свій потенціал росту, що дає підстави для об'єктивного очікування досягнення світовою туристичною індустрією уде в найближчі роки рівня у 1 000 000 000 міжнародних туристичних прибуттів.

Література:

1. *Александрова А. Ю.* Международный туризм: Учеб. пособ. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 464 с.
2. *Гуляев В. Г.* Туризм: экономика и социальное развитие. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 304 с.
3. *Любичева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
4. Світове господарство в умовах глобалізації: Монографія / Кол. авт.; за ред. Я. Б. Опійника, Б. П. Яценка, В.К. Бабарицької. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2004. – 145 с.
5. *Харрис Годфри, Кац Кеннет М.* Стимулирование международного туризма в XXI веке / Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 240 с.
6. *Яковлев Г. А.* Экономика и статистика туризма: Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Изд-во РДЛ, 2004. – 376 с.
7. *Burns, Peter, Andrew Holden.* Tourism: A New Perspective. London: Prentice Hall. 1995.
8. *Charles R. Goeldner, J. R. Brent Ritchie.* Tourism: Principles, Practices, Philosophies, 9th Edition. – N.-Y.: John Wiley & Sons, Inc, 2002. – 624 p.
9. Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers. - UNEP WTO publication, 2005. – 210 p.
10. *Theobald Wiliam F.* Global tourism: the next decade. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 1994. – 406 p.
11. World Tourism Barometer. Madrid: UNWTO. Volume 4, No. 2, June 2006.
12. World Tourism Organization (UNWTO): Офіційний web-сайт / www.unwto.org

Summary:

M. Rutinskij. THE MAIN FEATURES OF TOURISM DEVELOPMENT IN SECOND HALF XX - BEGINNING XXI CENTURIES

The features of motive power and tendencies of international tourism development are analysed in article. The approaches of the previous researchers are generalized. The author's vision of systematization of international tourism development is offered.

Надійшла 14.12.2007

УДК 379.85 (1)

Світлана ШЕПЕТЮК

БІОЛОГІЧНІ РЕСУРСИ ЯК ОСНОВА ДЛЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО, ЗЕЛЕНОГО ТА СПОРТИВНОГО ТУРИЗМУ

Постановка проблеми. Під туристськими ресурсами розуміють сукупність природних і соціально-культурних комплексів та їх елементів, що сприяють задоволенню фізіологічних та соціальних потреб людини, відновленню її працездатності і які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях використовуються для прямого й опосередкованого споживання та виробництва рекреаційно-туристських послуг [2].

Мета роботи – характеристика біологічних ресурсів Івано-Франківської області.

Методи дослідження – теоретичний і картографічний аналіз, польові спостереження.

Результати дослідження. Важко переоцінити рекреаційну та регуляторну функцію Карпатських лісів, завдяки яким цей регіон одержав назву зелених легенів Європи. При середній лісистості України - 14,5%, цей показник по Івано-Франківській області становить - 39,6%, при максимальних значеннях у деяких гірських районах 60-65%. Нераціональне ведення лісового господарства привело до погіршення екологічного та санітарного стану лісів. У післявоєнні роки мали місце переруби в 2-3 розрахункові лісосіки, зрідження лісостанів до повноти 0,6, що привело до зменшення їх водотрансформуючих функцій, активізувало ерозійні, гравітаційні, селеві та лавинні процеси. Монокультурне лісове

господарство спричинило дестабілізацію лісових екосистем і привело до збіднення дендрологічних і супровідних ресурсів. Різко скоротилися цінні деревні породи: дуб, береза, тис, явір, ясен, а культуурофітоцентри виявилися нестійкими проти вітрів та сніговалів. Інтенсивне випасання худоби на полонинах Карпат привело до пониження верхньої межі лісу з 1600 до 1400-1200м., що в свою чергу теж активізувало лавинні та гравітаційні процеси. Безсистемне полювання негативно вплинуло на склад популяції дикої фауни - скоротилося поголів'я бобра, серни, видри, ведмедя, сірої куріпки [4].

Хвойні ліси Івано-Франківської області займають близько 70% усіх деревостанів. Серед лісів переважають смерекові, ялицеві, зустрічаються сосни, модрина, сосни кедрові європейські, дуб, граб, вільха, черешня, горіх, а також тис ягідний – найдовговічніше дерево в Україні. Вік цього релікта може досягати 4 тис. років. Найбільший осередок тису – Княздвірський резерват в околицях Коломиї Івано-Франківської області площею 206 га.

У складі букових пралісів зростають клен гостролистий, ясен звичайний та ільм гірський, які майже зникли у багатьох районах Карпат і трапляються лише у важкодоступних місцевостях. На верхніх схилах гір – альпійські луки, багаті рідкісними видами флори, зокрема ендемічною рослиною – рододендроном східно-карпатським. Завдяки красивим рожевим квітам у народі його називають альпійською трояндою.

Із 132 карпатських видів рослин, занесених до Червоної книги України, 56 можна знайти тільки на території Івано-Франківської області. Серед них – едельвейс, дзвоники карпатські, скополія карніолійська, атрагена альпійська, чемерник червонуватий, лілія лісова та інші.

Лісо-рослинні ресурси, тваринний світ, видове різноманіття біоти – це предмет особливої уваги. За останні десятиріччя багато зроблено для відновлення лісів Карпат, які масово вирубались у повоєнні роки. Інтенсивна та довготривала лісоексплуатація, створення монокультур смереки за рахунок вирубки букових і ялицевих лісів, ряд інших причин привели до того, що в області біля 100 тис. га лісів вражено шкідниками та хворобами. Немало робиться для зміни лісокористування у напрямі рекреації, але й тут багато стихійного та нераціонального (неорганізований туризм та ін.). Всі ці негативні наслідки господарювання в лісах привели до того, що природні зональні типи рослинності збереглися лише на 10% території області, а під охорону взято лише 13% її площі. В той же час Карпати – це „острів”, де зберігається генофонд третини європейської флори. Тут росте біля 1500 видів рослин, в тому числі більше як 1000 квіткових і вищих спорових, що складає більше як половину списку флори України. Тут зустрічаються понад 500 лікарських рослин. В це число входить 26 загальнокарпатських та 74 східноєвропейських ендемічних видів, що не зустрічаються в інших гірських країнах. У флорі Івано-Франківської області багато реліктових видів, які мають важливе значення для вивчення історії флори.

Івано-Франківська область як і весь Карпатський регіон України характеризується багатою та різноманітною рослинністю, яка поруч з лікувальним мікрокліматом та цілющими мінеральними водами [5], є сприятливою умовою для відпочинку та оздоровлення у всі пори року.

Лісистість області становить 34,6%. Загальна площа лісів - 1961,22 тис. га. середній вік - 52 роки. В біомасі лісів акумульовано 139,99 млн. тон вуглецю (7,14кгС/м²), в ґрунті (50 см) - 267,71 млн. тон.(13,65 кгС/м²), підстилки - 49,03 млн. тон вуглецю (2,5 кгС/м²). Річний приріст (стік вуглецю) - 2,92 млн. тон (0,15; КгС/(м²рік), а потік в атмосферу з підстилки та ґрунту - 6,86 млн. тон вуглецю за рік (0,35 кгС/(м²рік)).

В області взято під охорону держави 438 територій та об'єктів. Загальна площа заповідного фонду становить 186,5 тис. га або 13,4% території області, що є одним з високих показників в Україні [6], але ще нижчим від оптимального.

Рекреаційне навантаження спричиняє зміну видового та кількісного складу біоценозів, а також фізико-хімічних властивостей підстилки та ґрунту - складових кругообігу вуглецю

[2]. Розрізняють п'ять стадій рекреаційної дигресії:

Таблиця 1.

Область	Всього	Площа рекреаційних лісів, тис. га*		
		В тому числі	Природно-заповідний фонд	Ліси вздовж берегів річок
		Ліси саніт.-гігієнічних й оздоровчих функцій		
Івано-Франківська область	112,6	70,8	34,4	7,4
Всього в Карпатському регіоні	453,6	334,1	79,3	40,2
В % до показника відповідного типу лісів в Україні	20,1	20,3	36,3	13,3

*-За даними головного управління статистики в Івано-Франківській області за 2006 рік.

I стадія - не навантажений ліс, коефіцієнт рекреації менший або рівний 0,05 (коефіцієнт рекреації дорівнює відношенню витоптаного площі до всієї площі досліджуваної лісової екосистеми);

II стадія - навантаження біля 1 особи на гектар за годину, коефіцієнт рекреації - 0,1, незначне зменшення біомаси (до 5%) та підстилки (на 10-30%), спостерігається в лісах приміських зон Івано-Франківська, Калуша, Галича, Рогатина, Тисмениці, та на значній відстані від туристських стоянок;

III стадія - навантаження біля 10 осіб на гектар за годину, коефіцієнт рекреації - 0,1-0,3, зменшення біомаси (на 5-10%) та підстилки (на 40-60%), спостерігається в лісах приміських зон м. Рожнятів, Долини, Богородчан, лісопарках та біля туристських стоянок;

IV стадія - навантаження біля 100 осіб на гектар за годину, коефіцієнт рекреації - 0,3-0,6, зменшення біомаси (на 20-50%) та підстилки (на 60-80%) (антропогенний куртинно-полянний комплекс, стійкий до великих навантажень), спостерігається в лісах густонаселених районів Коломиї, Косова, Верховини, Надвірні, лісопарках, прибережній зоні р. Дністер та на туристських стоянках;

V стадія - навантаження біля 1000 осіб на гектар за годину, коефіцієнт рекреації - 0,6 і більше. зменшення біомаси (на 50-70%) та підстилки (на 80-100%), спостерігається на берегах рік: Бистриці Солотвинської та Бистриці Надвірнянської, Прута, водоймищ та інших місцях значного скупчення людей.

Рекреаційне навантаження значно впливає на вуглецевий баланс лісових екосистем. Цей вплив незначний лише при I та II стадії рекреаційної дигресії, але стає істотним на III, IV і V стадіях, зміни в системі є довготривалими (кількість вуглецю в підстилці стабілізується десятки років, а в ґрунті - сотні).

Хоча рекреаційне навантаження значно впливає на вуглецевий баланс лісового біоценозу (осіб; ступені деградації вище II), це відбувається на невеликих ділянках (<1% вкритої лісом площі), тому, в загальному вуглецевий баланс лісів практично не змінюється.

Таблиця 2.

Допустимі рекреаційні навантаження та рекомендовані режими використання території [5].

Допустиме рекреаційне навантаження, осіб/га	Рекомендований режим використання рекреаційної території.
До 10	Вільний, з рухом відвідувачів по всіх напрямках.
10-50	Комбінований з переважанням вільного режиму користування. Рух відвідувачів дозволяється по дорожно-стежковій мережі.
50-75	Комбінований. Допускається вільне користування тільки галявинами з необхідністю їх виключення через певний термін (3-4 роки) для відновлення трав'яного покриву, рух відвідувачів – тільки по дорожно-стежковій мережі.
75-100 і більше	Обмежений режим – рух відвідувачів строго по дорожно-стежковій мережі.

Протягом 2007 року територію Івано-Франківської області відвідали 500 тис. туристів, а площа досліджуваної території 13,9 тис. кв.км. Відповідно допустиме рекреаційне навантаження всієї території Івано-Франківської області приблизно становить 36 осіб/га. Отже дана територія належить до другої категорії допустимого рекреаційного навантаження, тобто до комбінованого з переважанням вільного режиму користування. Рух відвідувачів

дозволяється по дорожно-стежковій мережі.

Промислове використання лісів (суцільні рубки) спричиняє погіршення фізичних якостей ґрунтів, збільшує поверхневий стік, змінює водний режим гірських рік, посилює ерозійні процеси, знищується підріст та підстилка, як наслідок змивається значна частина ґрунту, частіше виникають селі і паводки [1, 3, 4] - порушується багато екологічних процесів в лісовій екосистемі, включаючи кругообіг вуглецю. Слід відмітити, що зменшується кількість вуглецю в екосистемі, але якщо розглядати також і продукти з деревини, то при промислового використанні лісів (з дотриманням усіх технологічних вимог) може акумулюватись більше вуглецю, ніж при рекреаційному використанні. Більшість лісів Карпат мають водоохоронне, захисне, гігієнічне і оздоровче значення, де, переважно, заборонені рубки головного користування. Проте ці ліси можна ефективно використовувати для рекреації та туризму. Особливо сприятлива територія для цього Карпатського парку.

В умовах низькогір'я (нахили 3-9°) навантаження зменшуються на 20%, при середньогір'ї та високогір'ї (нахили 10-30°) навантаження зменшуються на 50%.

Таблиця 3.

Нормативи екологічно допустимих навантажень на ландшафт [5].

Категорія зелених насаджень і тип рослинних асоціацій, тип рекреаційних утворень	Навантаження, осіб/га		
	літні	зимові	Круглорічні
Ліси:	4	5	3
Луки	22,5	30	26

Отже враховуючи нахил, який ми обчислювали при оцінці геоморфологічних умов можна зробити висновки, що територія Івано-Франківської області належить до середньогір'я та високогір'я тому всі обчислення ми будемо ділити на 50%.

Таблиця 4.

Екологічно допустимі навантаження на ландшафти Івано-Франківської області*

Адміністративні райони	Категорія зелених насаджень і тип рослинних асоціацій, тип рекреаційних утворень	Навантаження, осіб/га
Богородчанський	Ліси	2
	Луки	Немає
Верховинський	Ліси	5
	Луки	23
Галицький	Ліси	3
	Луки	немає
Городенківський	Ліси	2,5
	Луки	немає
Долинський	Ліси	3,8
	Луки	немає
Капуський	Ліси	2
	Луки	немає
Коломийський	Ліси	2,1
	Луки	22,5
Косівський	Ліси	3
	Луки	немає
Надвірнянський	Ліси	5,8
	Луки	24
Рогатинський	Ліси	3
	Луки	немає
Рожнятівський	Ліси	2
	Луки	немає
Снятинський	Ліси	6
	Луки	25
Тисменицький	Ліси	3
	Луки	немає
Тлумачький	Ліси	4
	Луки	Немає

*. За даними головного управління статистики в Івано-Франківській області за 2006 рік.

Дані обчислення свідчать про те, що вся територія адміністративних районів зелених насаджень придатна для відпочинку. Так, наприклад ліси та луки Галицького, Косівського, Рогатинського та Тисменицького районів придатні цілорічно для різних видів туризму. Всі зелені насадження інших адміністративних районів придатні для літніх чи зимових видів туризму окремо.

Крім допустимого навантаження на рекреаційну територію, слід визначити екологічну ємність рекреаційних територій.

Ще один шлях покращення екологічної ситуації регіону (а також збільшення акумуляції вуглецю) полягає в залісненні земель, які не використовуються для вироблення сільськогосподарської продукції (ярів, балок) [4] та згодом використання їх з метою рекреації та туризму.

Таблиця 5.

Визначення орієнтовної екологічної ємності рекреаційних територій [5].

Найменування ландшафту	Одиниця виміру	Кількість
А. За територіальними ресурсами (з врахуванням допустимих навантажень на природний ландшафт):	Число осіб на 1 га.	
лісопарки	Число осіб на 1 га.	15-20
лугопарки	Число осіб на 1 га.	до 70
гідропарки	Число осіб на 1 га.	до 50
приміські ліси	Число осіб на 1 га.	до 6
Б. За наявністю акваторій та пляжів річкові та озерні пляжі	Число осіб на 1 га.	2000

Згідно з вище поданими стандартами та статистичними даними можна обчислити екологічну ємність рекреаційної території Івано-Франківської області.

Таблиця 6.

Визначення екологічної ємності рекреаційної території Івано-Франківської області *.

Адміністративні райони	Найменування ландшафту	Кількість осіб/га
Богородчанський	А. лісопарки	25
	лугопарки	Немає
	гідропарки	55
	приміські ліси	7
	Б. річкові та озерні пляжі	2050
Верховинський	А. лісопарки	15
	лугопарки	60
	гідропарки	45
	приміські ліси	5
	Б. річкові та озерні пляжі	1900
Галицький	А. лісопарки	19
	лугопарки	Немає
	гідропарки	58
	приміські ліси	5
	Б. річкові та озерні пляжі	1900
Городенківський	А. лісопарки	50
	лугопарки	Немає
	гідропарки	48
	приміські ліси	23
	Б. річкові та озерні пляжі	2000
Долинський	А. лісопарки	17
	лугопарки	65
	гідропарки	55
	приміські ліси	7
	Б. річкові та озерні пляжі	2050
Калуський	А. лісопарки	22
	лугопарки	Немає
	гідропарки	50

	приміські ліси	8
Коломийський	Б. річкові та озерні пляжі	1800
	А. лісопарки	14
	лугопарки	75
	гідропарки	45
Косовський	приміські ліси	5
	Б. річкові та озерні пляжі	2000
	А. лісопарки	16
	лугопарки	Немає
Надвірнянський	гідропарки	50
	приміські ліси	8
	Б. річкові та озерні пляжі	2100
	А. лісопарки	18
Рогатинський	лугопарки	50
	гідропарки	40
	приміські ліси	5
	Б. річкові та озерні пляжі	2000
Рожнятівський	А. лісопарки	22
	лугопарки	Немає
	гідропарки	48
	приміські ліси	8
Снятинський	Б. річкові та озерні пляжі	2080
	А. лісопарки	20
	лугопарки	68
	гідропарки	55
Тисменицький	приміські ліси	7
	Б. річкові та озерні пляжі	2030
	А. лісопарки	52
	лугопарки	68
Тлумачський	гідропарки	55
	приміські ліси	8
	Б. річкові та озерні пляжі	2000
	А. лісопарки	25
Тлумачський	лугопарки	Немає
	гідропарки	53
	приміські ліси	8
	Б. річкові та озерні пляжі	2060
Тлумачський	А. лісопарки	25
	лугопарки	Немає
	Гідропарки	54
	приміські ліси	7
Тлумачський	Б. річкові та озерні пляжі	2090

*- За даними головного управління статистики в Івано-Франківській області за 2006 рік.

Практично вся територія Івано-Франківської області є екологічно ємною і має можливість забезпечувати повноцінний відпочинок та відновлення сил туристів.

Оскільки рекреаційне використання лісів помітно не порушує їх вуглецевого балансу і не суперечить принципам раціонального використання природних ресурсів та сталого розвитку, можливість залучення коштів розвинених країн для розвитку рекреації та туризму в Україні та безпосередньо на території Івано-Франківської області [3].

Найбільш цікавими для туристів рослинними турами будуть:

- Відвідання Касової гори на території Галицького району, де збереглася степова рослинність з ендеміками.
- Відвідання болота Ширковець на території Долинського району з рідкісними червонокнижними рослинами.
- Відвідання заказника Княздвір на території Коломийського району де до сьогодні зберігся тис ягідний.
- Відвідання підніжжя гори Говерли та самої гори, де збереглися ендеміки.

1. Касова гора – Чортова гора

Туристські маршрути по території поширення черевичок зозулинних:

1. с. Вовчинець – ландшафтний заповідник Козакова долина (первоцвіт весняний).

Туристські маршрути по території поширення рябчика великого:

2. с. Буківка – с. Петрів – с. Устечко

Туристські маршрути по території поширення первоцвіту дрібного, тирлича жовтого, вудси альпійської:

3. с. Буркут – г. Чивчин – г. Буджківська Велька

Туристські маршрути по території поширення анакамптісу пірамідального, гронянки віргінської, едельвейсу альпійського, лінійної північної:

4. с. Дземброня – г. Дземброня – г. Смотрич – Чорна гора або Піп Іван – озеро Марічейка – с. Зелене.

Туристські маршрути по території поширення гронянки півмісяцевої та айстри альпійської:

5. с. Ільці – г. Біла кобила – г. Габорянська – г. Грегит – с. Космач – с. Прокурава – с. Шешори.

Туристські маршрути по території поширення шеверекії подільської,

тиса ягідного та черевичок зозулинних:

6. с. Уторопи (озеро Лебедин) – с. Люча – с. Нижній Березів – с. Слобода – с. Рунгури – с. Великий Ключів – Согів – с. Княздвір і Княздвірський заказник (тис ягідний).

Туристські маршрути по території заказників:

7. с. Зелена - лісовий заказник Бредулецький (кедрова сосна європейська) – г. Синечка – смт. Делятин – с. Любіння – ботанічний заказник Кливський (первоцвіт весняний).

Туристські маршрути по території поширення кедрової сосни європейської:

8. с. Бистриця – долина річки Салатрук – Тавгишківський ботанічний заказник – перевал Легіонерів – г. Братківська – присілок Климпуші – с. Бистриця

Туристські маршрути по території поширення берези:

10. с. Манява – ботанічний заказник Скит-Манявський (модрина) – с. Битків – с. Пнів – м. Надвірна

Туристські маршрути по території поширення скополії карнійської:

11. с. Вишків – перевал Сторонський – гора Магура – гора Вишківський Горган – долина річки Молода – г. Молода – Яйківський заказник (кедр).

Фауністичні ресурси представлені надзвичайно цікавим у рекреаційному відношенні тваринним світом, що налічує 303 види, які включають 50 видів риб, 17 видів земноводних та 12 видів плазунів. Загалом в лісах області налічується 1,5 тисячі оленів, 1,4 тисячі диких кабанів, 3,3 тисяч козуль. Це значно менше оптимальної чисельності. На жаль мисливська дичина щорічно зменшується за рахунок її винищення браконьєрами, хижакими, бродячими собаками.

Різноманітність природних чинників обумовлює багатство тваринного світу. В заповідних лісах Івано-Франківської області можна побачити тритона альпійського, саламандру плямисту, черепаху болотну, жабу зелену, білку карпатську, снігову і малу водяну нориць, оленя карпатського, ведмедя бурого, рись звичайну, козулю європейську, куницю, тхора, вовка, зайця-русака, лисицю, тинівку альпійську, що занесені до Червоної книги України [4].

Однією з перспективних форм рекреаційного використання цієї місцевості є організація спортивно-мисливського полювання, зокрема шляхом проведення турів для вітчизняних й іноземних мисливців-спортсменів. Враховуючи обмеженість сервісних можливостей Карпатського парку, слід орієнтуватись на такі національні типи полювання, які ще не набули значного поширення в Західній Європі та які рекомендують вітчизняні дослідники, - полювання з гончими на зайця, полювання з борзими на зайця і лисицю, комбінування двох перших видів полювання, полювання на копитних. В обмеженій кількості (3-4 полювання на сезон) можуть проводитись облавні полювання на копитних і хижих звірів [4].

На території області знаходяться 14 мисливських господарств, межі яких співпадають з межами адміністративних районів. Найбільші з них – Вигодське (58,1 тис. га), Осмолодське (54,2 тис. га), Надвірнянське (44,9 тис. га), Верховинське (34,4 тис. га), Броунівське (30,7 тис. га). Основні види мисливства в Івано-Франківській області – серед пернатих: на фазана, сіру куріпку, перепілку, глухаря, тетерука, рябчика, гусей, качки, лебеді, лиску, рябчика; серед копитних: на оленя плямистого, оленя благородного, козулю, зубра, лося, лань, муфлону, кабана, кулана; з хутрових звірів на зайця-русака, дикого кролика, ондатру, бобра, байбака, видру, куницю та багато інших звірів. Нещодавно було дозволено полювання на ведмедя, вовка та рись. Межі мисливських угідь як для полювання так і для звичайної пізнавальної екскурсії нанесені на картосхему на рисунку 2.

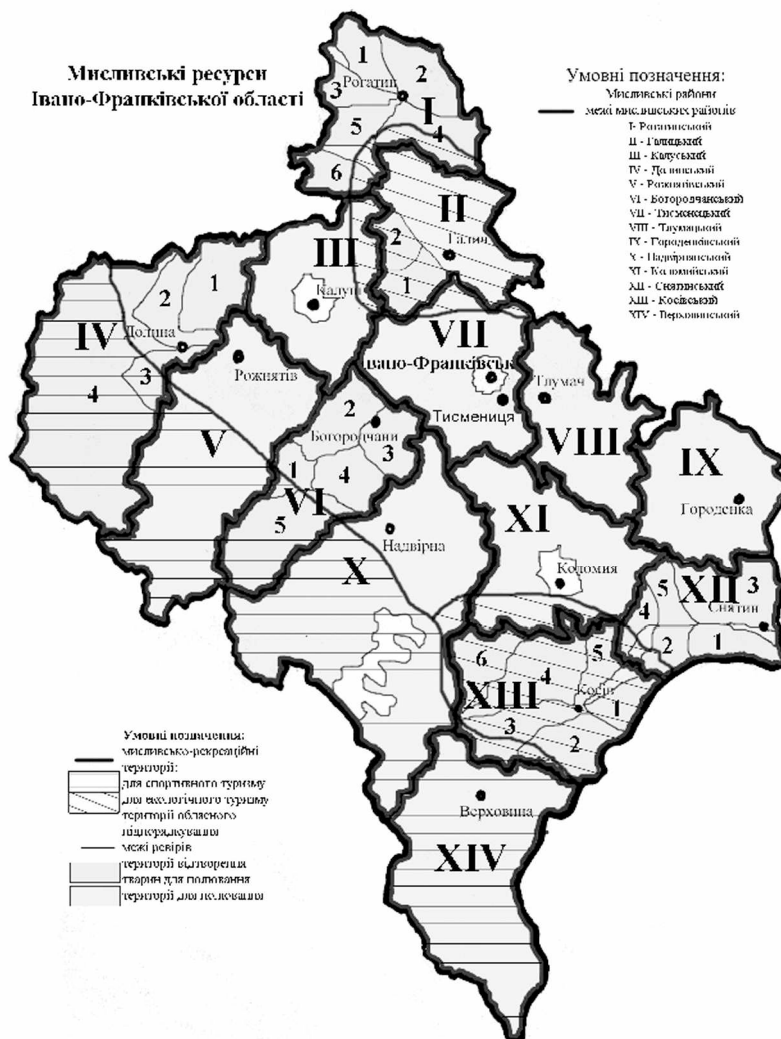

Рис. 2. Мисливські ресурси Івано-Франківської області

Висновок

Івано-Франківська область – унікальний в туристичному відношенні край з багатими природними в тому числі біологічними ресурсами, різноманітним рослинним та тваринним світом, які основними при розробці пізнавальних, екскурсійних, наукових, спортивних та багатьох інших видів туристичних маршрутів.

Література:

1. Атлас Івано-Франківської області УРСР. — К.: ГУГК, 1990. — 32 с.
2. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. — К.: ВПЦ „Київський університет”, 2001. — 395 с.
3. Ващенко О.Т. Природні ресурси західних областей УРСР. — Л.: 1955.
4. Геренчук К.І. Природа Івано-Франківської області. — Львів: Вища школа, 1978. — 250 с.
5. Рекреационные ресурсы и методы их использования. — М.: МФГО СССР, 1981.
6. Рекреационные ресурсы. / В. Н. Козлов, Л. С. Филиппович, К. И. Чалая и др. — М.: Наука, 1990. — 168 с.

Summary:

Svitlana Shepetyuk. BIOLOGICAL RESOURCES OF IVANO-FRANKIVSK REGION AS A BASIS FOR COGNITIVE, GREEN AND SPORTS TOURISM.

The evaluation of biological resources of Ivano-Frankivsk region with the aim of usage of different types of tourism is given in the article.

Надійшла 14.03.2008.